

Crkva je za življenje seksualnosti u punini

Spolni odgoj u srednjoj školi¹

Razgovor s Fabriceom Hadjadjom, autorom djela *La profondeur des sexes. Pour une mystique de la chair* – prigodom izlaska hrvatskoga prijevoda *Dubina spolova. Mistika tijela*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2011.

Spolnost u odgoju i obrazovanju

»Sam pojam spolnog odgoja problematičan je jer spolnost podrazumijeva iskustvo želje i u njoj neko prekoračivanje, eksces. Spolna želja se ne podučava kao što se podučava matematika: ne može se usmjeravati pukom podukom. Riječ je o želji koja nam omogućava doživljaj da nismo svoji gospodari. To iskustvo razvlaštenja zahtijeva da se ona ljudski proživi u potpunosti i stoga zahtjev za takvim odgojem koji pomno 'prati' spomenutu želju. Ne tako da se ona obuzda, razbije, smanji, nego suprotno: da se ide u njezine dubine, do njezina dna. Danas, međutim, spolnoj se želji pristupa na dva, međusobno suprotstavljena i pogrešna načina. Prvi način predočuje spolnost kao pitanje nekakve tehnike i usredotočuje se na teme o rizicima koji mogu nastati u odnosu na zdravlje i planiranje obitelji, pa se u srednjoj školi govori: 'Pazite, jer putem seksa prenose se bolesti i može doći do trudnoće.' Tako se trudnoća, posve olako, stavlja na razinu bolesti prenosivih spolnim putem te se mladima savjetuje korištenje prezervativa. Dar života stavljen je dakle na istu razinu sa smrtnom ugrozom života, povezuje ga se s bolešću.

Dosljedno tome, spolni odgoj svodi se na poduku uporabe prezervativa, uzimanja pilule protiv začeća, pilule za dan poslije itd. Ali to više i nije spolnost, nego nešto što spada u područje uzajamne ili potpomognute masturbacije. Čovjeka se smješta unutar njegova užitka, čovjek se ne susreće ni s kime, nije u spolnom odnosu koji pretpostavlja otvaranje jednog muškarca jednoj ženi u kojoj vidi stazu svoga života. Spolnost se svodi na potrošački čin koji treba samo znati tehnički dobro obaviti. Govoreći dječacima: 'Činite što god vas volja, ali zaštitite se' prenosi im se uvjerenje da srž spolnosti nije susret, sjedinjenje, zajedništvo, nego čuvanje sebe. Krajnji domet tog odgoja je: prezervativ. To znači

¹ Donosimo sintezu razgovora koji je s autorom obavio ugledni talijanski novinar Rodolfo Casadei, 7. listopada 2009. za njegova boravka u Italiji, a može se izvorno čitati na: <http://www.glisicritti.it/blog/entry/407> (11.02.2012).

da se ljubav misli u pojmovima čuvanja samog sebe, da se spolnost zamišlja u pojmovima samozaštite. Sve je usredotočeno na sebe, na svoj mali užitak: s drugim se služi kao da je stvar. Pasolini je to dobro shvatio i pokazao to uništenje spolnosti u vremenu konzumizma.

S druge strane, spolni se odgoj pretvara u oblik izvanjskog morala. To znači da se na jednoj strani nalazi spolna želja, na drugoj moral koji treba izigrati, opstruirati. Tu građanski moral zatvara put spolnosti jer je vidi kao nešto što je pogibeljno u sebi. Zato je želi kontrolirati. Govori nam kako je tu potreban osjećaj, poštivanje drugoga i tako dalje. No, budući da je spolnost sama u sebi pogibeljna, treba joj dodati nešto što ona u sebi nema. Zato taj moral ne polazi od spolne želje kao takve sa zahtjevom da bude ono što jest, nego od nečega što je sadržaju te želje izvanjsko. Dakle, na jednoj strani imamo *tehnicizam*, na drugoj *moralizam* – a, u odgoju mladih, oba su promašaj. Mladi, kad im se kaže: 'Dok se seksate, zaštitite se', spremni su odgovoriti: 'Da, ali ako ionako moram umrijeti poslije čega nema ništa, zašto da se štitim? Što sam ja, dobri malograđanski petljavac, da bih se čuvao? Moramo umrijeti! Zašto brinuti o budućnosti? Treba od života uzimati maksimalno, piti, opijati se, imati što više žena. Kažete mi da AIDS ubija, ali ionako sam određen za propast, zašto bih se suzdržavao?' Kada adolescenti ovako reagiraju na duh tehnicizma i moralizma, stvarno su dublji od odraslih. Iza takve pobune, makar i ne bila jasno izrečena, krije se dubina traženja smisla koji ne mogu pružiti ni tehnicizam ni moralizam.«

Suprotno od represije

»Mislim da cilj pravoga spolnog odgoja mora biti *potvrda spolne želje do sama njezinog temelja*. Uostalom, to kaže i Crkva. Ona nipošto ne zabranjuje seks, nije ni represivna, naprotiv, gleda na nj s naklonošću, do krajnjih njegovih posljedica, ne nudeći mali prezervativ koji me štiti ili nekakvo lagano trljanje za lagan užitak, da se po tom makne u stranu. Ne: *slobodni ste, ali budite spremni na krajnje posljedice. Crkveni moral nije protiv seksa, nego je takozvano seksualno oslobađanje protivno seksu jer ga svodi na čin potrošnje. Crkva je za puninu seksualnosti*.«

Dualizam homoseksualnosti

»Kada kažem seksualnost, pomišljam na seksuaciju: muškarac i žena, muško i žensko. Crkva odbacuje homoseksualnost jednostavno stoga što tu nije posrijedi prava seksualnost. Reći homoseksualnost isto je što i reći »okrugli četverokut«; ako je tu dvoje istog spola, umanjuje se uzajamna usmjerenost dvaju spolova. Ako vaša spolnost nije otvorena plodnosti, o čemu pričate? Uzmite u

ruke prvi zoološki priručnik koji nadete i vidjet ćete da je spolnost povezana s plodnošću, s rađanjem. Pripazite, kada velim da homoseksualnost nije seksualnost ne diskriminiram nikoga: ne izričem vrijednosne sudove, ne namjeravam ništa propisivati, nego opisujem. Već su i Grci smatrali da pederastija nije spolnost pa su je *upravo zato* smatrali višom. Njima je to bila duhovna stvarnost, nešto što je u svezi s muškim nadmetanjem i s njihovim dualističkim gledanjem na odnos između duše i tijela. Zvati spolnošću nešto što to nije, značilo bi krivotvoriti. Upravo je to važno i za one koji se definiraju kao homoseksualni, da shvate kako njihova želja nije zapravo spolna. U stvari oni svoje spolne dijelove upotrebljavaju u nespodne svrhe. Time što u igru ulaze spolni dijelovi tijela, ne znači odmah da to treba smatrati seksualnošću: mogu, ako hoću, gurati svoj ud u neka vrata, ali to što činim nije seksualnost. Sve što mogu činiti sa svojim spolnim organima nisu nužno seksualne radnje. Ako živim ljubav i zajedništvo *u suprotnosti* s fizičkom činjenicom svog tijela, živim shizofrenu, dualističku situaciju. Crkva ustrajava na jedinstvu puti i duha, duše i tijela. Nikakav pogled na svijet nije cjelovitiji od tog pogleda Crkve. Ona kaže: slobodni ste činiti što vas je volja, ali samo vas upozoravamo da ne idete u tom smjeru, to će biti *lom vašega osobnog jedinstva*, a taj lom mi zovemo grijehom.«

Stručnjak koji ubija susret

»Središnje je pitanje spolnosti plodno zajedništvo u kojem tijela izražavaju ono što duše žive. Kako da u jednoj tako općenitoj temi neki 'stručnjak' ne predloži tehničku redukciju? Jer ljudski susret sadrži nešto što mi izmiče. Sama pomisao da se mogu praviti predviđanja u stvarima susreta vodi nas logici računanja koja je tuđa biti susreta. Tu više nisu muškarac i žena koji se susreću da bi živjeli nešto jedinstveno. Zapravo, imamo upravo ono o čemu piše Orwell u 1984: Tu sve organiziraju stručnjaci. I dođe trenutak da junak priče izmakne nadzoru totalitarne Države: nađe se nasamo sa ženom u šumi i ona se skine pred njim. U tom trenu nađe se izvan logike stručnjaka, nema nikoga tko bi mu dao upute i odredio mu kako se ponašati. Moramo prihvatiti da u području spolnosti ne postoje stručnjaci. Inače, završi se u tehnicizmu i u društvenoj prisili.

Drugo što treba reći s obzirom na te 'stručnjake' koji ulaze u škole jest činjenica da se time otvara još jedan problem: mladima spolnost više ne može biti otkriće. Prevlada nekakav nezgrapnan razgovor koji znakove želje svodi na praksu i opis tehnika: postoji felacija, sodomija, usto rizik da se dobije AIDS. To je uistinu zastrašujuće jer se umjesto *biti u susretu* i unutar znakova *želje u susretu*, daju tehničke upute postupaka. I umjesto onog *biti s drugim i živjeti s drugim*, traži se prilagodba seksualnim ili bolje rečeno pseudo-seksualnim pravilima koja se nameću ljudskim osobama: morate postupati tako i tako, u protivnom ne radite dobro. To je opasno jer tu više nema otkrivanja drugoga

ni poticanja želje, nego nekakvo svojevrijedno nametanje niza pravila, nametanje industrije plastike, industrije farmaceutskih proizvoda itd. Zašto je zabranjeno zagađivanje rijeka, a nije zabranjeno zagađivanje mladih žena kemijskim proizvodima: moraju uzimati pilule, tablete itd. Tehnika se uplela u sve odnose, a to posvema razara želju. Na kraju i dalje se obavljaju seksualne radnje, onako radi zabave, zamorno, uz bezbroj prešućivanja, jadanja, u potrazi za nekim novim trikom iz Kamasutre. Kakva nesreća!

Katolik je, međutim, pravi hedonist. Ima svoju ženu i ide u dubinu do srži. Ne gubi vrijeme neprekidno postavljajući pitanja: 'Jao, što se sada može dogoditi? U kakav se rizik upuštam?' I ako se sjeme položeno u ženu vrati u obliku djetinjeg smiješka, radost je još samo veća. Spolni užitak nije samo u putenom činu, tu je i radost ugledati lice vlastita djeteta: i to je spolni užitak. Puteni čin ima jakost vrlo snažnog i vrlo kratkog užitka nakon kojeg slijedi splasnuće, to nam govori iskustvo. No radost dolaska djeteta užitak je koji se ne gasi.«

Feminizam i žena

»Danas se spolnosti uvijek pristupa falički. Ženska dimenzija spolnosti sve više nestaje. Čak i feminizam, velikim dijelom, shvaćen je kao zahtjev da se ženama vrate muške vrednote. Još uvijek nema feminizma koji bi, nasuprot *mačizmu*, težio potvrđivanju ženskih vrednota. Žene su čak pomogle da dođe do nekakve interiorizacije *mačizma* putem ideje da je sve u jednakosti. Ali u putenom činu muško vrijeme i prostor nisu istovjetni s vremenom i prostorom žene. Muškarac je u prostoru izvanjskosti: muškarac prodire i rađa, ali izvan sebe. Obavlja čin koji je izvan njega. Žena je pak u prostoru svoje nutrine: prima muškarca, prihvaća ga u sebi i sposobna je prigrliti cijelo novo ljudsko biće unutar sebe. Žena je nastanjiva, što nikako ne vrijedi za muškarca. Stoga ženskost podrazumijeva priznanje da u njezinoj spolnosti ne postoji samo vagina, nego i maternica. U luksuznim tjednicima toliko se priča o ženskoj seksualnosti, ali ni riječi o maternici. Zanimljivo je ovo: u dominaciji faličkog i feminizam je faličan, žena se svodi na vaginu ili klitoris, ali nestaje uterus. To je veoma zanimljivo: da tako kažemo, histerektomija je danas uvjet za feminizam.

Što se tiče vremena, ono za muškarca unutar spolnog čina potraje kratko. Njegova se želja rodi izravno, za razliku od žene koja treba više vremena. Nakon toga, muško je vrijeme ejakulacije i orgazma. Pogleda li se kako je u žene, njezino vrijeme traje dugo, a to je vrijeme nošenja. U žene to je produžetak spolnog čina. Čini ga nošenje djeteta, što muškarcu nije dano. Danas je u komade razbijen taj prostor nutarnosti, to vrijeme nošenja, pa i žena hoće biti u izvanjskosti, s klitorisom među nogama koji je na mjestu falusa i u kratkom vremenu koje se poistovjećuje s opsesijom orgazma. Ali, orgazam i nije bitan za spolni čin! Može biti zajedništva između dvoje partnera i bez orgazma. U krajnjem slučaju,

izostanak orgazma, upravo u vezi s penetracijom, može unutar drame takva neuspjeha biti trenutak dubljeg zajedništva među supružnicima. Da se postigne ravnoteža, potrebno se usmjeriti na autentičnu žensku seksualnost. Treba se okrenuti k pravoj muškosti i k pravoj ženskosti: muškosti koja je upućena na ženskost, ženskosti koja je okrenuta muškosti. Tako da žena usmjeri i muškarca prema dugu vremenu i prema nutarnjosti. Taj feminizam ženskosti veoma je potreban. Ono što imamo kao spolni odgoj zapravo je nezgrapno potvrđivanje faličkog pristupa. Nije samo razoran, ne pravi samo od žene muškarčev plijen, nego je čini pod-bićem u odnosu na muškarca. Neku vrstu defektnog muškarca, čime se remeti ravnoteža cijelog društva.«

Majčinstvo, slika etike

»Neka su vremena na majčinstvo gledala kao na zapreku da žena bude slobodna. Ona je u sebi nosila muškarcu nasljednika, odnosno buduće građane: bila je unajmljena da bude majka *Marianne*,² inkubator budućih državljana. Nakon poraza kod Sedana 1870. Francuska je doživjela nagao porast nataliteta. Govorilo se: 'Nijemci su mnogobrojniji od nas, dajte više sinova Francuskoj.' Jednako kao da ste rekli: 'Dajte mesa za topove, pravite djecu za državu, na slavu nacije.' To nije prepoznavanje majčinstva kao radikalnog događaja prihvaćanja nove osobe koja dolazi na svijet, koju valja primiti radi nje same. Natalizam je konfiscirao majčinstvo pa se, reagirajući na to, žena htjela emancipirati. No, trebala se emancipirati od pljenidbe majčinstva od strane muškarca i države, ne od majčinstva kao takvog, što se zapravo dogodilo. Zato što je majčinstvo isključivo ženska mogućnost, misliti o ženskosti tako da je se suprotstavlja majčinstvu, kao što čine neke feministkinje, znači uništenje žene. Dosljedno tome, i uništenje muškarca. Jer mi muškarci trebamo ženu da bismo se otvorili misteriju nutarnjosti, nošenja, strpljivosti, nošenja drugoga da bismo ga postavili u svijet. Istražujući određenje odgovornosti prema drugome, Emmanuel Levinas predlaže slikovit izraz: *nositi drugoga*, pa kaže: *Žensko biće upravo nam to pokazuje*. Etika ima svoju najjaču sliku u majčinstvu koje je konkretno mjesto odgovornosti. Prihvaćanje djeteta zbog njega samog odgovara izrazu 'rađati djecu za Boga'. Budući da spolnost u krajnjoj raščlambi teži povećanju broja Izabranih, spolna želja koja nas odvlači izvan nas samih ustvari je Božje lukavstvo. Dubok smisao spolnosti jest Bog koji zove. Na kraju krajeva, ne rađaju se djeca za državu ili za nas same, niti radi samoostvarenja žene. Rađaju se radi vječnog života.«

(s talijanskog preveo J.B.)

² Marianne, simbol Francuske nastao za vrijeme Revolucije. Za razliku od Galskog pijetla, simbola francuske nacije, povijesti i kulture, posebno borbenosti, Marianne je alegorija Slobode i Razuma. Likovno ju je prikazao kao Kip Republike (*Statue de la République*) Léopold Morice (1883.) koji se nalazi na Place de la République u Parizu (*nap. prev.*).